Nr 34.

Ankom till riksdagens kansli den 16 mars 1934 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändring i 18 kap. 16 § strafflagen m. m.

Första lagutskottet har till behandling förehaft de inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motionerna nr 12 i första kammaren av herr *Lindhagen* och nr 1 i andra kammaren av herr *Wallén*.

Beträffande de yrkanden, som framställts i motionerna, redogöres här nedan under punkterna A—E. I fråga om de skäl, som motionärerna anfört till stöd för samma yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

A. Yrkanden om ändring i 18 kap. 16 § strafflagen.

Denna paragraf är för närvarande av följande lydelse:

»Visar någon i behandling av djur uppenbar grymhet, genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes, straffes för djurplågeri med böter. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas.»

Uti motionen I: 12 av herr *Lindhagen* yrkas, att riksdagen ville besluta följande ändrade lydelse av förenämnda lagrum:

»Visar någon i behandlingen av djur, hemdjur såväl som vilda djur, grymhet genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes straffes för djurplågeri med böter eller fängelse. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest försvårande, må till straffarbete i högst sex månader dömas.»

I motionen II: 1 av herr *Wallén* hemställes i syfte att straffbelägga den judiska schäktningen, att riksdagen måtte besluta, att ifrågavarande paragraf skall erhålla följande lydelse:

»Visar någon i behandling av djur uppenbar grymhet, genom misshandel, överansträngning, vanvård, sådant förfarande vid slakt, att onödigt lidande tillfogas djuret, eller annorledes, straffes för djurplågeri med böter. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas.»

Straff för djurplågeri infördes i svensk rätt först genom en förordning den 21 december 1857 angående ansvar för misshandel av djur. Enligt denna förordning skulle den som i behandling av egna eller andras krea-

tur visade uppenbar grymhet, straffas med böter från fem till och med etthundra riksdaler riksmynt. Av uttrycket »egna och andras kreatur» följde, att förordningen icke var tillämplig beträffande andra djur än husdjur. Stadgandet upptogs oförändrat uti 18 kap. 16 § i 1864 års strafflag. Genom en lag år 1890 höjdes straffmaximum i paragrafen till 500 kronors böter och genom lag år 1900 erhöll densamma ett tillägg, enligt vilket straffet, därest omständigheterna vore synnerligen försvårande, kunde bestämmas till fängelse i högst sex månader. I syfte att straffbelägga misshandel av varje slag av djur ersattes genom lag år 1907 uttrycket »egna eller andras kreatur» av ordet »djur».

Fråga om ändring av lagrummet var sedermera vid upprepade tillfällen föremål för riksdagens behandling utan att föranleda någon åtgärd. I anledning av en vid *riksdagen år 1917* väckt motion anhöll emellertid riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t om utarbetande av förslag till sådan ändring i strafflagen, att begreppet straffbart djurplågeri utvidgades att omfatta även andra fall av djurplågeri än sådana, som ådagalade »uppenbar grymhet».

Skrivelsen föranledde framläggande av en proposition, nr 6, till *riksdagen år 1921*, vari Kungl. Maj:t föreslog riksdagen att antaga följande ändrade lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen:

»Den som gör sig skyldig till oförsvarlig misshandel eller överansträngning av djur eller genom vanvård tillfogar djur lidande; straffes för djurplågeri med böter. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas.»

Första lagutskottet, som behandlade propositionen, framhöll i sitt utlåtande, nr 11, bland annat:

Det vore av vikt att tillse, att varje sådan behandling av djur, som av den allmänna uppfattningen stämplades såsom rättsstridig, inrymdes under de i lagen givna straffbestämmelserna för djurplågeri. Och prövostenen på en ny lag borde därför i första hand vara, om det genom densamma bleve lättare att beivra sådana fall av otillbörlig behandling av djur, beträffande vilkas hänförande till straffbart djurplågeri för det dåvarande tveksamhet möjligen kunnat råda. Vid granskningen av det framlagda förslaget hade utskottet emellertid ej funnit detsamma på ett fullt tillfredsställande sätt fylla de fordringar, som, på sätt nämnts, måste ställas å detsamma. Utskottet hade förty ej kunnat tillstyrka den i propositionen föreslagna avfattningen av ifrågavarande lagrum. Utskottet hade för sin del sökt finna en lydelse, som på samma gång den närmare anslöte sig till den äldre avfattningen tillika otvetydigt angåve, att under begreppet djurplågeri fölle, förutom misshandel, bland annat överansträngning och vanvård.

Utskottet hemställde fördenskull att riksdagen måtte antaga den numera gällande lydelsen av 18 kap. 16 § strafflagen.

Denna hemställan bifölls av riksdagen, varefter Kungl. Maj:t utfärdade lag i ämnet den 6 maj 1921.

Vid *riksdagen år 1927* förehade första lagutskottet till behandling en kungl. proposition, nr 85, med förslag till lag angående slakt av husdjur. Enligt detta förslag stadgades som regel bedövningstvång vid slakt. Förslaget inrymde emellertid möjlighet för Kungl. Maj:t att under vissa omständigheter medgiva tillstånd till slakt utan föregående bedövning, varmed bland annat avsågs att under vissa villkor tillåta schäktningen. I avgivet utlåtande, nr 31, avstyrkte utskottet propositionen. Därvid yttrade utskottet bland annat, att utskottet icke för det dåvarande kunnat taga bestämd ställning till frågan, huruvida schäktning borde vara tillåten eller icke. I syfte att bereda ökad möjlighet att med straff åtkomma mindre lämpliga slaktmetoder föreslog utskottet dock, att 18 kap. 16 § strafflagen måtte erhålla den lydelse, som herr Wallén föreslagit i sin förevarande motion II: 1. Varken propositionen eller utskottets hemställan vann riksdagens bifall.

Beträffande frågan om schäktningen får utskottet i övrigt hänvisa till redogörelsen under **B.**

B. Yrkande om slaktlag.

Uti motionen I: 12 av herr *Lindhagen* hemställes vidare, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära lag om humanitära bestämmelser om slakt, inbegripet förbud mot den judiska schäktningen.

Såsom ovan under **A** omnämnts, förelade Kungl. Maj:t *1927 års riksdag* en proposition, nr 85, med förslag till lag angående slakt av husdjur. Propositionen innehöll en utförlig redogörelse för slaktlagsfrågans utveckling i vårt land. Utskottet får härutinnan samt beträffande lagförslagets innebörd hänvisa till propositionen ävensom till första lagutskottets i anledning därav avgivna utlåtande, nr 31. På grund av att kamrarna stannade i olika beslut förföll frågan nämnda år. Vid *1928 års riksdag* väcktes därefter motioner i ämnet utan att föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid *riksdagen år 1931* väcktes emellertid ånyo en motion vari hemställdes, att riksdagen måtte antaga ett vid motionen fogat förslag till slaktlag. Enligt detta skulle såväl schäktningen som den s. k. dansk-amerikanska svinslaktmetoden förbjudas.

I avgivet utlåtande, nr 6, i anledning av motionen anförde första lagutskottet, bland annat:

Utskottet vore av den uppfattningen, att en slaktlag med bedövningstvång svårligen kunde komma till stånd i vårt land, om lagen icke innebure ovillkorligt förbud jämväl mot de båda mest uppmärksammade och brukliga arterna av slakt utan bedövning, nämligen schäktning samt svinslakt enligt den dansk-amerikanska metoden. Kraven på en slaktlag vore åtminstone numera huvudsakligen föranledda just av opinionen mot dessa slaktsätt och det torde icke vara försvarligt att tillåta någondera av dessa metoder, om man för andra fall läte slakt utan bedövning drabbas av straff. Emellertid kunde utskottet icke förorda ett omedelbart förbud mot

nämnda slaktsätt. I fråga om svinslakten enligt den dansk-amerikanska metoden ansåge utskottet ovisst, om icke ett förbud mot detta slaktsätt skulle kunna skada vår fläskexport till England, och funne utskottet denna ovisshet — i all synnerhet under rådande tryckta tider för jordbruket — utgöra vägande skäl mot att införa ett dylikt förbud. En på officiell väg föranstaltad opartisk undersökning om slaktsättets betydelse för exporten syntes emellertid vara av största intresse. Utskottet hade särskilt uppmärksammat, att England enligt uppgift importerade åtskilligt fläsk från Holland, i vilket land bedövningstvång vid svinslakt vore gällande. Spörsmålet huruvida fläskets hållbarhet kunde röna inverkan av slaktsättet borde också vid en utredning kunna på auktoritativt sätt besvaras. Vidare ville utskottet, särskilt i anledning av det ofta framkomna påståendet att ett förbud i vårt land mot detta slag av svinslakt skulle kunna av de danska fläskexportörerna utnyttjas i konkurrenssyfte, uttala önskvärdheten av att vid en utredning av denna fråga kontakt söktes med den danska regeringen. En utredning av ifrågavarande slag borde tydligen omfatta icke blott nu berörda spörsmål. Vad särskilt anginge schäktningen påkallades ett förnyat övervägande av hithörande frågor bland annat därav, att förbud mot detta slaktsätt nyligen införts i Norge och Bajern, under det att sådant förbud enligt en i 1927 års proposition lämnad uppgift då icke varit gällande i annat europeiskt land än Schweiz. Det norska schäktningsförbudet hade enligt vad utskottet inhämtat medfört en icke obetydlig export till Norge av schäktat kött från vissa firmor i Sverige, som här dreve handel med dylikt kött. Ett närmare studium av schäktningsförbudets verkningar i nämnda länder och av judarnas ställning till dessa förbud bleve givetvis av stor intresse för vårt land. Först sedan en allsidig utredning med beaktande bland annat av nu anförda synpunkter kommit till stånd, syntes det möjligt att fatta definitiv ståndpunkt till frågan om bedövningstvång vid slakt borde införas i vårt land.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville skyndsamt föranstalta om ytterligare utredning rörande behovet av och möjligheterna för ett införande i Sverige av bedövningstvång vid slakt av husdjur ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Denna hemställan bifölls av riksdagen.

Med föranledande härav anbefallde Kungl. Maj:t *lantbruksstyrelsen* att verkställa utredning angående de ekonomiska verkningarna av ett införande i Sverige av bedövningstvång vid slakt av husdjur.

I avgivet yttrande den 28 september 1931 anförde lantbruksstyrelsen, bland annat:

Erfarenheten från Norge gåve vid handen, att införandet av lagbestämmelser, som förhindrade den för judarna ritualenliga slaktmetoden, kunde få till följd, att den judiska befolkning, som hölle på sin ritual, förlade slakt och därmed också inköp av kött till annat land. Bedövningstvångets införande i Norge hade sålunda medfört, att ritualenlig slakt för Norges räkning förlagts till Sverige. Detta åter hade ur ekonomisk synpunkt medfört en ökad köttimport till Norge. Huru stor denna ökning vore, hade det icke varit lantbruksstyrelsen möjligt att utröna. Om också nämnda importökning icke syntes kunna uppskattas till mer än några tiotal ton kött per år, saknade den dock icke under nuvarande tryckta avsätt-

ningsförhållanden för kött sin betydelse. Skulle nu Sverige införa bestämmelser som omöjliggjorde dylik ritualenlig slaktning, komme givetvis denna slakt för norsk räkning att förläggas till annat land, där sådan slaktning vore tillåten. Av större betydelse syntes emellertid vara, att erfarenheten från Norge gåve anledning till förmodan, att den ritualtrogna judiska befolkningen i Sverige, därest slakt enligt schäktningsmetoden förbjödes inom Sverige, komme att förlägga sin slakt till andra länder, där sådan slakt vore tillåten. Den ekonomiska betydelsen härav kunde givetvis icke siffermässigt belysas, men med säkerhet torde kunna antagas, att importen av ritualenligt slaktat kött, därest den finge obehindrat fortgå, komme att lända den svenska köttproduktionen till skada.

Ur de synpunkter, lantbruksstyrelsen hade att tillvarataga, syntes därför eventuella åtgärder, som hindrade schäktning inom Sverige, böra föranleda övervägande av samtidigt införande av importförbud för kött, som slaktats enligt schäktningsmetoden. Sådant förbud syntes nämligen få anses innebära en gärd av rättvisa mot svenska näringsutövare och betraktas som en naturlig följd av bestämmelser om införande av bedövningstvång vid slakt. Att medgiva användning av schäktat kött men förbjuda själva slaktningssättet, stode i strid mot annars på näringsområdet tillämpade principer.

Förbud mot införsel av schäktat kött syntes icke heller vara omöjligt att genomföra, därest för all köttimport krävdes intyg från vederbörande exportlands officiella köttkontroll, att vid uppslaktningen av vederbörande köttparti tillämpats sådan metod, att blodavtappningen verkställts först efter bedövning.

Lantbruksstyrelsen redogjorde härefter för resultatet av en efter samråd med medicinalstyrelsen och statsinspektören över köttkontrollen infordrad utredning angående slaktmetoderna i de länder, som jämte Sverige exportera bacon till England. Av denna utredning framgick att, vid ifrågavarande tid, av berörda länder endast Nederländerna hade infört bedövningstvång vid slakt av svin samt att i detta land svinslakt för export tillginge på det sätt att djuren upphängdes utan att vara bedövade, men underkastades bedövning innan blodavtappning skedde.

I anslutning härtill anförde lantbruksstyrelsen:

Enligt lantbruksstyrelsens förmenande kunde man ur humanitär synpunkt knappast tillmäta den inom Nederländerna tillämpade slaktmetoden för exportfläsk någon större betydelse. Den inom detta land tillämpade upphängningen av tunga slaktsvin utan föregående bedövning syntes nämligen innebära minst lika stort djurplågeri som ett verkställande av själva blodavtappningen utan sådan bedövning.

Från Nederländerna exporterades betydande mängder fläsk till England. Av betydelse för bedömandet av föreliggande fråga vore därför det förhållandet, att, enligt vad lantbruksattachén i London kunnat utröna, den inom nyssnämnda land tillämpade bedövningsmetoden icke syntes menligt inverka på beskaffenheten av bacon. Den holländska uppfattningen vore den, att, därest något blod eventuellt skulle kvarstanna i vävnaderna, detta bleve fördelat vid saltinsprutning. För produkter, vars saltning skedde på annat sätt än genom insprutning, vore man icke lika övertygad om metodens oskadlighet. Om lantbruksstyrelsen sålunda

ansåge sig kunna tillmäta erfarenheten från Nederländerna en viss betydelse vid frågans bedömande, kunde styrelsen dock icke underlåta att framhålla, att det holländska baconet på den engelska marknaden icke kunnat tillkämpa sig samma ställning som det irländska, det danska eller det svenska. Detta förhållande syntes emellertid kunna bero på andra faktorer än slaktmetoden.

Obenägenheten inom de länder, som av humanitära skäl infört bedövning i fråga om annan slakt, att tillämpa samma metod i fråga om svinslakt, syntes få tillskrivas rent ekonomiska synpunkter. Man befarade nämligen, dels att en förändrad slaktmetod skulle verka menligt på baconexporten, dels ock att bedövning åtminstone enligt nu tillämpade metoder i de stora svinslakterierna skulle förlänga och därmed också fördyra slakten.

Enligt lantbruksstyrelsens förmenande vore uppfattningen om bedövningens menliga inverkan på fläsket överdriven. Den holländska erfarenheten talade härför. Även från Sverige förelåg en viss erfarenhet på området. Enligt vad lantbruksstyrelsen kunnat finna torde betänkligheterna mot införande av en ny slaktmetod mindre vara föranledda av en övertygelse om metodens ofördelaktiga inflytande på fläsket än av en viss osäkerhet om, huru de konservativa engelska importörerna skulle komma att ställa sig, därest genom svensk lagstiftning på området det bleve allmänt känt, att Sverige tillämpade andra slaktmetoder än de övriga länder, vars fläsk intoge en mera privilegierad ställning på den engelska marknaden. Denna frågas psykologiska natur gjorde, att den helt och hållet undandroge sig ett mera preciserat bedömande från lantbruksstyrelsens sida. Den syntes dock böra mana till en viss försiktighet vid prövning av föreliggande ärende. Skulle förändrade slaktmetoder i någon mån försämra det svenska fläskets nuvarande relativt goda läge på den engelska marknaden, komme detta att medföra betydande ekonomiska olägenheter för det svenska lantbruket.

Emellertid skulle som sagt en förändring av slaktmetoden komma att medföra ekonomiskt inflytande jämväl på slaktkostnaderna. Orsaken till att man i Nederländerna ansett sig icke kunna genomföra en human slaktning i hela dess vidd utan stannat vid en jämförelsevis mindervärdig halvmesyr vore, att ett genomförande av bedövning enligt hittills brukliga metoder före upphängningen av svinen skulle medföra en sådan omgång och så försvåra slakten, att de större slakterierna, där hundratals svin dagligen slaktades, av ekonomiska skäl dragit sig därför. Detta förhållande syntes jämväl på andra håll hava stått hindrande i vägen för införandet av nya slaktmetoder.

Jämväl för Sveriges bacontillverkning, där denna skedde i större omfattning, syntes denna synpunkt få tillmätas ganska stor betydelse. Fläskexporten arbetade ofta under så tryckta förhållanden, att den icke gärna tålde ökade produktionsomkostnader.

Till den olägenhet, som sålunda framförts såsom skäl mot bedövning före djurens upphängning och blodavtappning, komme enligt vad lantbruksstyrelsen kunde finna ytterligare, att djurens huvud vid nu använd form för bedövning måste erhålla något minskat värde, därigenom att pannbenet krossades. Om också denna värdeminskning bleve ringa eller ingen, när huvudena användes för charkuteritillverkning, uppstode den däremot säkert när huvudena — såsom i stor utsträckning skedde speciellt vid jultiden — komme till direkt användning för hushållsändamål.

Vid ett av landets största svinslakterier, nämligen exportslakteriet i Kristianstad, hade emellertid igångsatts omfattande och systematiska försök med bedövning av svin medelst elektricitet. Om också tillvägagångssättet ännu icke kunde anses fullt ändamålsenligt, syntes dock stora förutsättningar förefinnas att på denna väg åvägabringa en humanitär slaktmetod, vars tillämpning icke skulle komma att medföra nämnvärt fördyrande av slaktningen. Skulle denna metod visa sig motsvara därå ställda förhoppningar, skulle ur nu förevarande synpunkt — huvudenas minskade värde — intet hinder behöva resas mot genomförande av bedövningstvång vid slakt av exportsvin, då metoden lämnade svinens huvud oskadade.

Under sådana förhållanden syntes det lantbruksstyrelsen som om med ett slutgiltigt ställningstagande till frågan om införande av bedövningstvång vid slakt av husdjur borde få anstå i avvaktan på dels resultatet av pågående försök med bedövning av svin medelst elektricitet, dels ock närmare upplysningar angående engelska baconimportörers ställning till nämnda bedövningsmetod.

Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 27 januari 1933 har därefter riksdagens skrivelse av år 1931 avskrivits från vidare behandling.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om vissa senare inträffade omständigheter som kunna vara av betydelse uti förevarande avseende.

I *England,* med undantag av Skottland och Norra Irland, trädde sålunda den 1 januari 1934 i kraft en ny slaktlag, »Slaughter of Animals Act, 1933». I denna lag föreskrives beträffande flertalet husdjur, däribland även svin, att yrkesmässig slakt skall ske antingen så att döden ögonblickligen inträder eller också efter föregående bedövning, som ögonblickligen åstadkommer okänslighet för smärta intill dess döden inträder. Slakt av svin får dock under vissa förutsättningar ske utan bedövning i slakterier, vari elektrisk energi ej är tillgänglig. Undantag från bestämmelserna i lagen har vidare meddelats beträffande bland annat slakt, som, utan att därvid onödigt lidande tillfogas djuret, äger rum genom schäktning under förutsättning att slakten sker för att bereda föda åt judar och utföres av en jude, som blivit i särskild ordning auktoriserad (licensed). — I *Tyskland* har genom lag den 21 april 1933 all slakt av varmblodiga djur utan föregående bedövning förbjudits, med undantag allenast av s. k. nödslakt. Schäktning är således numera förbjuden i sistnämnda land. — I *Finland* har riksdagen år 1933 för sin del antagit en lag om djurskydd, enligt vilken vid slakt av husdjur detta skall bedövas omedelbart före blodets avtappande. Där religiösa skäl sådant påkalla skall likväl vara tillåtet att i slaktinrättning, som av lantbruksministeriet godkänts, slakta djur även på det sätt, att djuret omedelbart efter hastigt avskärande av blodkärlen bedövas, därvid inrättningens djurläkare bör personligen närvara och övervaka slaktningen. Lagen har emellertid ännu icke blivit promulgerad.

C. Yrkande beträffande vivisektion.

I motionen I: 12 av herr *Lindhagen* har ytterligare hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära lag om förbud mot »det vetenskapliga djurplågeriet (vivisektion)» eller åtminstone statskontroll däröver.

I svensk rätt finnas icke några särskilda bestämmelser rörande i vetenskapligt syfte företagna experiment med levande djur. Frågan har dock vid ett par tillfällen varit föremål för riksdagens prövning. Sålunda väcktes vid *riksdagen år 1881* motion om antagande av en lag i syfte att inskränka vivisektionen. I anledning av motionen beslöt riksdagen skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes taga under övervägande, huruvida vivisektion borde förbjudas eller utövningen därav genom lagbestämmelser begränsas och underkastas offentlig kontroll. Kungl. Maj:t beslöt emellertid år 1882 att någon åtgärd för det dåvarande icke borde vidtagas. Vid *riksdagarna år 1884 och 1888* väcktes ånyo motioner i ämnet, vilka emellertid icke föranledde någon åtgärd.

Härefter må nämnas att frågan om vivisektion även berördes i den förut omnämnda propositionen nr 6 till riksdagen år 1921 med förslag till lag angående ändrad lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen. Departementschefen anförde härom, att beträffande vivisektionen såsom medel för vetenskaplig forskning eller undervisning stundom i främmande rätt uppställdes särskilda garantier mot djurplågeri. Det fordrades t. ex. tillåtelse av eller åtminstone anmälan till myndighet, som därigenom bereddes tillfälle att utöva kontroll, eller också bedömdes vivisektion, som företoges vid offentliga institutioner, enligt vanliga regler, under det att annan vivisektion underkastades särskild begränsning. Erfarenheten i vårt land syntes icke ha ådagalagt behov av särskilda föreskrifter i detta ämne.

Särskilda bestämmelser angående vivisektion finnas bland annat i *Danmark* och *Norge*. I Danmark gäller en lag om vivisektion av den 13 mars 1891. Enligt denna lag får vivisektion av varmblodiga djur icke företagas utan tillstånd av offentlig myndighet. Lagen innehåller dessutom föreskrifter angående bedövning m. m. I Norge föreskrives i strafflagen, § 382, andra stycket, att vissa i paragrafens första stycke meddelade bestämmelser angående djurplågeri icke utgöra hinder för Konungen eller den han därtill bemyndigar att tillåta bestämda personer att på därtill bestämda platser i vetenskapligt syfte på djur anställa försök, som vålla smärta.

D. Yrkanden beträffande jakt och fiske m. m.

I motionen I: 12 av herr *Lindhagen* hemställes härefter, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära följande specialförfattningar:

1) lag med humanitära bestämmelser om jakt och fiske;

2) lag med förbud mot drevjakt samt med beskärningar av välbärgade personers nöjesjakter såsom en semestersport;

3) lag om upphävande av hovets och domänverkets privilegier på jakt å kronans marker, vilken under kontroll främst skulle förbehållas ortsbefolkningen till dess husbehov eller uppehälle genom försäljning av jaktbyte;

4) lag med förbud att menagerivis eller annorledes mot betalning förevisa dresserade djur; och

5) lag med humanitära bestämmelser om hemdjur och fångna vilda djurs bostadsförhållanden.

Vissa bestämmelser mot onödigt grymma fångstsätt finnas för närvarande i jaktstadgan den 25 november 1927 och i fiskeristadgan den 17 oktober 1900 med däri senare vidtagna ändringar.

Beträffande rätten till jakt å kronan tillhörig mark stadgas i ett flertal författningar. Utskottet får härutinnan hänvisa till 6 § lagen den 8 november 1912 om rätt till jakt samt till kungörelsen den 27 november 1927 angående grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt m. m.

Bestämmelser angående förevisning av dresserade djur finnas i förordning den 30 december 1916 angående förbud mot förevisning av djur i s. k. menagerier.

E. Yrkanden angående åtal för djurplågeri m. m.

Slutligen har i motionen I: 12 av herr *Lindhagen* yrkats, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära

1) effektivare lagbestämmelser om allmän åklagares åtal för djurplågeri samt införande av »allmän» åtalsrätt i sådana mål;

2) avskaffande genom lag om bevisning genom experter inför rätta av den uppkomna vidskepelsen att fullgiltig bevisning om djurplågeri endast åstadkommes genom partbeställda utlåtanden av veterinär, grundade på handlingar;

3) undervisning i skolorna om djurskyddets biologi och djurplågeriets omänsklighet;

4) sammanförande av svensk lagstiftning om djuren uti en »*Djurens balk*»; och

5) svenskt initiativ till internationell konvention om djurskydd, däribland förbud mot utrotning av valarna och i varje fall mot valars och andra större havsdjurs jagande med harpunering eller annat dylikt fångstsätt.

Utskottet. Av de i motionerna berörda frågor vill utskottet först till behandling upptaga yrkandena under punkten **A.** här ovan om *ändring i 18 kap. 16 § strafflagen.*

Motionen I: 12 av herr Lindhagen innehåller i denna del förslag, att lagtextens uttryck »uppenbar grymhet» skulle utbytas mot »grymhet», att efter ordet »djur» skulle i lagtexten införas orden »hemdjur såväl som vilda djur» samt att den i lagrummet intagna straffskalan måtte skärpas.

Vad först angår uttrycket »uppenbar grymhet» vill utskottet framhålla, att därmed förstås att förfarandet enligt en inom samhället allmänt härskande uppfattning otvetydigt framstår såsom otillbörligt. Det synes utskottet som om man knappast skulle kunna underlåta att såsom förutsättning för straff uppställa ett dylikt villkor och utskottet kan således icke för sin del förorda någon ändring i denna del. Beträffande innebörden av ordet »djur» framgår av utskottets redogörelse här ovan, att därmed åsyftas varje slag av djur, ej blott hemdjuren. Då någon tvekan om lagrummets rätta innebörd icke utskottet veterligen yppats, torde det föreslagna tillägget uti förevarande avseende vara överflödigt. I fråga slutligen om den i lagrummet intagna straffskalan ger densamma för närvarande domstolarna befogenhet att döma till fängelse i högst sex månader så snart djurplågeriet är av svår beskaffenhet eller omständigheterna eljest äro synnerligen försvårande. Utskottet finner den möjlighet att ådöma frihetsstraff som sålunda föreligger fullt tillräcklig.

I motionen II: 1 av herr Wallén föreslås enligt vad utskottets redogörelse visar, att i 18 kap. 16 § strafflagen såsom exempel å straffbart djurplågeri måtte införas »sådant förfarande vid slakt, att onödigt lidande tillfogas djuret».

Ett dylikt ändringsförslag har av utskottet tidigare förordats i ett utlåtande i ämnet år 1927. Utskottets hemställan vann emellertid icke riksdagens bifall. Av motiveringen till nu förevarande motion synes framgå, att motionären upptagit utskottets förslag allenast i syfte att därigenom straffbelägga den judiska schäktningen. Det torde dock knappast vara anledning antaga, att det föreslagna tillägget skulle föranleda någon ändring av rättstillämpningen i denna del. Beträffande den judiska schäktningen vill utskottet för övrigt framhålla att, även om det icke vore uteslutet att genom särskilda bestämmelser underkasta schäktningen åtminstone en viss kontroll, detta spörsmål synes lämpligast böra behandlas i samband med frågan om en allmän lag angående slakt.

Motionen I: 12 av herr Lindhagen innehåller även ett under **B.** här ovan upptaget yrkande, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära lag om *humanitära bestämmelser angående slakt,* inbegripet förbud mot den judiska schäktningen.

Beträffande denna fråga visar utskottets redogörelse, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t år 1931 efter hemställan av utskottet begärt utredning rörande behovet av och möjligheten för ett införande i Sverige av bedövningstvång vid slakt av husdjur. I fråga om de skäl som lågo

till grund för skrivelsen får utskottet hänvisa till sitt ovan återgivna utlåtande i frågan. Med anledning av riksdagens skrivelse har såsom förut nämnts Kungl. Maj:t infordrat utlåtande från lantbruksstyrelsen, som för sin del i sitt utlåtande den 28 september 1931 framhållit, att ett slutgiltigt ställningstagande till frågan om införande av bedövningstvång vid slakt av husdjur borde få anstå i avvaktan på dels resultatet av pågående försök med bedövning av svin medelst elektricitet dels ock närmare upplysningar angående engelska baconimportörers ställning till nämnda slaktmetod. Kungl. Maj:t har därefter år 1933 avskrivit frågan från vidare behandling.

Sedan lantbruksstyrelsen avgivit nyssnämnda utlåtande, torde emellertid frågan få anses ha kommit i ett i viss mån förändrat läge. Sålunda har bland annat i England innevarande år trätt i kraft en lag som i stor utsträckning stadgar bedövningstvång vid slakt av husdjur, därvid dock vissa undantagsbestämmelser meddelats i fråga om den judiska schäktningen. Enligt vad utskottet vidare inhämtat lärer därjämte den elektriska bedövningsmetod, som omnämnes av lantbruksstyrelsen, numera ha utexperimenterats och i en viss utsträckning kommit till praktisk användning såväl i Sverige som Danmark.

Vid nu angivna förhållanden vill utskottet, som i förevarande fråga hyser samma uppfattning som utskottet uttalade år 1931, förorda, att riksdagen i anledning av det i motionen I: 12 härutinnan framställda yrkandet förnyar den anhållan, som riksdagen riktat till Kungl. Maj:t genom 1931 års skrivelse.

Utskottet övergår härefter till det under C. här ovan upptagna yrkandet i motionen I: 12, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om förbud mot *vivisektion* eller statskontroll över densamma.

Utskottet vill till en början framhålla, att även utanför vetenskapsmännens krets har efter hand den insikten allt mer vunnit spridning, att vivisektionen är för vissa grenar av den vetenskapliga forskningen oumbärlig. Ett införande av förbud mot vivisektion synes därför uteslutet.

Beträffande frågan om kontroll över densamma torde i vårt land vivisektionen knappast utövas i andra fall än där efter eventuellt införande av exempelvis tillståndstvång sådant tillstånd skulle meddelas. För begränsning av den krets av personer som verkställa vivisektion skulle tillståndstvång sålunda knappast ha någon uppgift att fylla, och någon garanti därutöver, att vivisektion icke utföres på ett sätt som tillfogar djuret onödigt lidande, kan tillståndstvånget icke innebära. Någon anledning till antagande att vivisektion, med den utsträckta användning som kloroformeringen nu vunnit, skulle i vårt land utföras på ett för djuret onödigt smärtsamt sätt har för övrigt icke utskottet veterligen förekommit och utskottet förutsätter, att vederbörande vetenskapsmän även för framtiden skola beflita sig om att iakttaga vederbörlig hänsyn uti förevarande avseende.

Med hänsyn till vad nu anförts finner utskottet icke tillräckliga skäl föreligga att påkalla någon åtgärd i fråga om vivisektion.

I motionen I: 12 har slutligen väckts åtskilliga i utskottets redogörelse under **D.** och **E.** upptagna yrkanden, rörande lagstiftningen angående *jakt och fiske m. m.* Vad angår jaktlagstiftningen vill utskottet erinra därom att Kungl. Maj:t år 1932 tillkallat en särskild sakkunnig för att inom jordbruksdepartementet biträda med utredning och upprättande av förslag beträffande jaktlagstiftningsfrågor. I övrigt synes motionären icke ha förebragt skäl som föranleda någon åtgärd i de under nyssnämnda punkter omförmälda hänseenden.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

a) att de under punkt **A.** i utskottets redogörelse upptagna yrkanden om ändring i 18 kap. 16 § strafflagen icke måtte av riksdagen bifallas;

b) att riksdagen i anledning av det under punkt **B.** i utskottets redogörelse omförmälda yrkandet måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta återupptaga utredningen rörande behovet av och möjligheterna för ett införande i vårt land av bedövningstvång vid slakt av husdjur ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda;

c) att det under punkt **C.** i utskottets redogörelse upptagna yrkandet rörande vivisektion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

d—e) att de under punkterna **D.** och **E.** i utskottets redogörelse redovisade yrkandena likaledes icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 mars 1934.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Klefbeck, Bissmark, Larson* i Lerdala*, *Norling**, *Öhman, Wijkström* och *von Heland**; samt

från andra kammaren: herrar *Linnér**, *Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Sjögren, Olsson* i Rimforsa*, *Johanson* i Huskvarna*, *Johansson* i Bro och *Johnsson* i Kalmar.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.